

Mnenje Evropskega odbora regij – Pametna mesta: novi izzivi za pravičen prehod na podnebno nevtralnost – kako v praksi uresničevati cilje trajnostnega razvoja?

(2020/C 39/17)

Glavni poročevalec: Andries GRYFFROY (BE/EA), član flamskega parlamenta

Referenčni dokument: zaprosilo finskega predsedstva

POLITIČNA PRIPOROČILA

EVROPSKI ODBOR REGIJ

1. se zaveda, da je pametno mesto prostor, kjer se z uporabo digitalnih in telekomunikacijskih tehnologij (IKT) zagotavljajo učinkovitejša tradicionalna omrežja in storitve v korist prebivalcev in podjetij. Poleg informacijskih in komunikacijskih tehnologij za boljšo rabo virov in manj emisij ima pametno mesto tudi bolj interaktivno in odzivno mestno upravo, ki s pametnejšimi mestnimi prometnimi omrežji, naprednejšo oskrbo z vodo, obrati za odstranjevanje odpadkov in učinkovitejšimi načini razsvetljave in ogrevanja stavb zagotavlja boljše storitve svojemu prebivalstvu, pri čemer nihče ni zapostavljen. Pametno mesto mora biti tudi kraj, kjer je poudarek na oblikovanju vključujočih in dostopnih struktur za izobraževanje in usposabljanje, da se razvijajo sposobnosti in talenti prebivalcev ter omogoči njihovo sodelovanje pri razvoju skupnosti. Zaradi omenjenega izraža zadovoljstvo, da so postali cilji ZN za trajnostni razvoj bolj osredotočeni in opozarjajo na dejstvo, da je pri zagotavljanju trajnosti potreben celosten pregled nad vsemi vidiki, ki jih cilji zajemajo;
2. tako kot v mnenju o *upravljanju na več ravneh in medsektorskem sodelovanju za boj proti energijski revščini* (poročevalka Kata Tüttő, HU/PES) ⁽¹⁾ poudarja, da je treba pri opredeljevanju različnih politik upoštevati tudi energijsko revščino; po njegovem mnenju je jasno priznanje, da je treba pri oblikovanju sedanje in prihodnje energetske in podnebne politike upoštevati tudi socialne posledice, eden najpomembnejših političnih premikov v zadnjih letih;
3. kot je že navedel v mnenju *Pametna mesta in skupnosti – evropska partnerstva za inovacije* (poročevalec Ilmar Reepalu, SE/PES), ponovno poudarja, da je pomembno priznati obstoj zelo različnih mestnih naselij, ne glede na to, ali se štejejo za mesta ali ne, ter pomen njihovega odnosa in dopolnjevanja z okoliškimi podeželskimi območji. Tako kot v mnenju *Ponovna oživitev podeželja s pobudo za pametne vasi* (poročevalec Enda Stenson, IE/EA), ponovno poudarja tudi, da „bi morala pobuda za pametna podeželska območja po vzoru modela pametnih mest široko obravnavati razvoj in inovacije ter vključevati naslednjih šest elementov:
 - pametno, inovativno, podjetniško in produktivno gospodarstvo;
 - boljša mobilnost z dostopnimi, sodobnimi in trajnostnimi prometnimi omrežji;
 - vizija glede okolja in trajnostne energije;
 - kvalificirani in angažirani državljani;
 - kakovost življenja z vidika kulture, zdravja, varnosti in izobraževanja;
 - učinkovita, pregledna in ambiciozna uprava;“vendar poudarja, da je treba kot nujni dodatni element v spodbujanje „pametnosti“ vključiti državljane in jim zagotoviti pogoje, pod katerimi bodo lahko prek izobraževanja in podpore za raziskave, inovacije in socialno kohezijo razvijali svoj potencial. V ta namen je potrebna tudi učinkovita, pregledna in zanesljiva ureditev varstva in uporabe podatkov;
4. poudarja sedanje razlike med regijami, velikimi in manjšimi mesti ter majhnimi skupnostmi v smislu človeških in finančnih virov, znanj in spretnosti ter digitalizacije. V zvezi s tem želi spomniti, da je treba pametne razvojne strategije prilagoditi velikosti skupnosti, pristop pa njenim specifičnim okoliščinam ter zagotoviti potrebno infrastrukturo in podporo, da bodo imeli vsi zadovoljiv dostop do informacij in digitalnih storitev;

⁽¹⁾ COR-2018-05877-00-01-AC-TRA (UL C 404, 29.11.2019, str. 53).

5. poudarja, da je Evropska komisija v svojih priporočilih, ki jih je objavila po oceni predlogov celovitih nacionalnih energetske in podnebne načrta (NECP) za obdobje 2021–2030, ki so jih predložile države članice EU, pozvala k večji ambicioznosti, da bi zagotovili uresničitev podnebne ciljeve za leto 2030, določenih v Pariškem sporazumu, in uspešen prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo do leta 2050 z večjo uporabo obnovljivih virov energije in energijsko učinkovitostjo, pa tudi s posodobitvijo gospodarstva;
6. priznava, da je to velik izziv in da so zaradi medsektorske narave podnebne sprememb potrebne celostne rešitve, ki bodo temeljile na težavah ter obravnavale več medsebojno delujočih in drug v drugega posegajočih dinamik in ciljev;
7. poudarja, da je pomembno tesno povezovanje ciljev trajnostnega razvoja s političnimi cilji kohezijske politike za obdobje 2021–2027, zlasti s političnim ciljem 2 za bolj zeleno in nizkoogljično Evropo s spodbujanjem pravičnega prehoda na čisto energijo, zelenih in modrih naložb, krožnega gospodarstva, prilagajanja podnebnim spremembam in preprečevanja tveganj. To bi lahko olajšalo doseganje ciljev trajnostnega razvoja na podlagi specifičnih ciljev, določenih v predlogih uredbe;
8. priznava, da prehod na podnebno nevtralnno prihodnost pomeni več kot le nujno prilagajanje posledicam podnebne spremembe in razogljčenje energetskega in stavbnega sektorja ter sektorja mobilnosti, saj zajema tudi prehod na krožno gospodarstvo, trajnostno preobrazbo kmetijskih in prehranskih sistemov ter zaščito ekosistemov in biotske raznovrstnosti, zato podpira morebitno vzpostavitev evropskega observatorija za podnebno nevtralnno;
9. priznava prizadevanja Konvencije županov in v okviru pobude Čista energija za otoke EU za mobilizacijo lokalnih oblasti, podjetij, akademikov in izobraževalnih ustanov ter lokalnih organizacij skupnosti pri razvoju strategij za razogljčenje. Poziva evropske lokalne in regionalne oblasti, naj se pridružijo izvajanju in spremljanju ukrepov v okviru Konvencije županov in pobude Čista energija za otoke EU;
10. poziva države članice, naj tematiko pametnih skupnosti vključijo v svoje nacionalne energetske in podnebne načrte ter pri tem upoštevajo njen velik potencial v smislu stroškovne in energetske učinkovitosti ter zmanjšanja emisij;

Pametno upravljanje pametnih skupnosti

11. poudarja, da so pametna mesta in skupnosti odlična priložnost za izvajanje mehanizmov pametnega upravljanja in tako izboljšujejo sposobnost lokalnih oblasti za sprejemanje odločitev v vse bolj zapletenem okolju;
12. poudarja, da je treba pospešiti prehod na model pametnega upravljanja na lokalni in regionalni ravni z razvojem in izvajanjem elektronskih storitev, ki državljanom omogočajo dostop do širšega nabora storitev e-uprave z enim samim računom;
13. poziva, naj se evropski semester obravnava kot orodje za usklajevanje gospodarskih politik EU in kot forum za krepitev ciljev trajnostnega razvoja ter načrtovanje, spremljanje in ocenjevanje njihovega izvajanja po vsej EU;
14. ponovno potrjuje ključen pomen upravljanja na več ravneh pri zagotavljanju, da se bodo lokalne oblasti lahko učinkovito spoprijele s podnebnimi spremembami in dosegale cilje trajnostnega razvoja, pri čemer meni, da so pametna mesta v tem okviru pomemben pozitiven dejavnik;
15. priznava, da je mogoče davke in javna naročila uporabiti kot orodje za pospešitev uvajanja inovativnih in trajnostnih tehnologij na trg, pri čemer je treba zagotoviti, da njihova uvedba odraža povpraševanje in omogoča iskanje decentraliziranih in lokalnih rešitev za izzive;
16. meni, da so odprti podatki v standardnih formatih ključno orodje za podporo ustvarjanju in razvoju pametnih mest, ter poudarja, da bo hkratno zagotavljanje „odprtih komponent“ (tj. odprtega programskega vmesnika) pomemben gradnik hitrejšega in prožnejšega ustvarjanja in širjenja rešitev pametnih mest;
17. priznava potencial podatkov, ki jih ustvarijo resnični uporabniški vmesniki, kot so mobilne naprave državljanov ali pametni števeci, in poziva k razvoju celovitih okvirov, ki bi podatke, ki jih uporabniki ustvarijo, povezovali in uporabljali za namene pametnega upravljanja, hkrati pa ustrezno ščitili lastnike podatkov;
18. opozarja, da je podnebne cilje pomembno podpreti na regionalni ali mestni ravni, ne glede na to, ali so bili določeni neposredno ali na podlagi podnebnih ciljev na višji ravni, in sicer z oblikovanjem premišljenih tehničnih in znanstvenih lokalnih poti za doseganje zastavljenih ciljev;

19. poudarja, da pametno trajnostno upravljanje mest vključuje prehod s kratkoročnih, necelostnih politik na dolgoročne, sistemske in na učenju temelječe pristope. Ta prehod zahteva strateško in stalno upravljanje sprememb tistih obstoječih struktur v upravljanju mest, ki bi lahko vodile v kratkoročno in izolirano odločanje;
20. poudarja, da je poleg določanja ciljev pomembno pripraviti tudi nujne konkretne ukrepe in zagotoviti njihovo spremljanje, da se lahko po potrebi prilagodijo. Mrežno povezovanje med učečimi in s centri znanja bo izboljšalo ta proces učenja z vidika primerjave med cilji in ukrepi;

Pametna mesta in vasi ter izvajanje ciljev trajnostnega razvoja

21. opozarja, da je OR v preteklih letih intenzivno sodeloval pri vprašanih okviru ciljev trajnostnega razvoja in da je stališče Odbora regij povzeto v nedavnih mnenjih Cilji trajnostnega razvoja: podlaga za dolgoročno strategijo EU za trajnostno Evropo do leta 2030 (poročevalec Arnoldas Abramavičius, LT/EPP) ⁽²⁾ in Trajnostna Evropa do leta 2030: nadaljnji ukrepi za uresničevanje ciljev OZN glede trajnostnega razvoja, ekološkega prehoda in Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah (poročevalka Sirpa Hertell, FI/EPP) ⁽³⁾;
22. ponavlja, „kako bistveni so [...] skupaj določeni otipljivi mejniki, kazalniki ter merjenje podatkov o podnebnih spremembah in ciljih trajnostnega razvoja občin, mest in regij v realnem času, da bi dosegli cilje glede gospodarske, ekološke, socialne in kulturne trajnosti“, kot je navedel v mnenju Trajnostna Evropa do leta 2030: nadaljnji ukrepi za uresničevanje ciljev OZN glede trajnostnega razvoja, ekološkega prehoda in Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah poročevalke Sirpe Hertell (FI/EPP) ⁽⁴⁾. V zvezi s tem poudarja, da so pametna mesta in skupnosti lahko pionirji zahvaljujoč pametnim tehnologijam in procesom zbiranja podatkov, ki jih izvajajo;
23. ponavlja, da potrebujemo „trdne podatke o podnebnju na poddržavni ravni in da je treba podnebne ukrepe lokalnih skupnosti preučiti z novo tehnologijo, kot je umetna inteligenca; glede tega ponovno poudarja, da je treba čim bolj izkoristiti podatkovno zbirko Konvencije županov ter priložnost, da se z opredelitvijo lokalno določenih prispevkov ustvari povezava med lokalnimi podatki in nacionalno določenimi prispevki“ ⁽⁵⁾. V zvezi s tem želi še enkrat spomniti, kako pomembno je, da se pametnim mestom in skupnostim zagotovijo orodja za spodbujanje njihove zmožnosti zbiranja in analize podatkov ter uporabe teh podatkov za izboljšanje procesov odločanja;
24. meni, da je pametni pristop ključno orodje za doseganje ciljev, povezanih s ciljem trajnostnega razvoja 11 o trajnostnih mestih in skupnostih ter ciljem 13 o podnebnih ukrepih;
25. priznava, da morajo pametna mesta vključevati svoje državljane, da lahko ti dejavno sodelujejo pri oblikovanju svojega lokalnega okolja; človeška pobuda, podprta in dopolnjena z IKT, ter lokalne in državljanom prilagojene storitve lahko pripeljejo do prepoznavanja in izvajanja pametnih rešitev in kolektivnih idej, ki izboljšujejo mesta in krepijo njihovo trajnost, s čimer gradijo socialni kapital in odporne skupnosti, obenem pa upoštevajo potrebo po odpravljanju energijske revščine. V zvezi s tem poudarja pomen odprave digitalnega razkoraka in izpopolnjevanja veščin državljanov, da se zagotovi, da pametne skupnosti ne izločijo ranljivih državljanov, in da se prepreči vsakršna socialna izključenost. Poleg tega meni, da je v boju proti energijski revščini pomembno spodbujati tudi energijsko učinkovitost in inovativne tehnologije v socialnih stanovanjih.

Pametna mesta in vasi ter prehod na z viri gospodarno, podnebno nevtravno in biotsko raznovrstno Evropo

26. da bi omogočili pameten prehod, je s strateškega vidika nujno razviti posebne programe za krepitev digitalnih znanj in spretnosti prebivalstva, pri čemer je treba upoštevati različne starostne skupine in poklicne okoliščine ter izkušnje in najboljše prakse, pomembne za projekte pametnih mest;
27. pozdravlja izkušnje nekaterih vodilnih pametnih skupnosti, ki se že približujejo rešitvam krožnega gospodarstva za stavbe, mobilnost, proizvode, ravnanje z odpadki ter načrtovanje in upravljanje njihovih ozemelj, pri čemer Evropsko komisijo spodbuja, naj še naprej promovira ta vidik za vse pametne skupnosti. Ti prispevki bodo imeli pomembno vlogo pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja;
28. ugotavlja, da so pametne tehnologije odločilne za izvajanje svežnja za čisto energijo ter za uspešen prehod na čisto energijo. Opozarja, da so v tem smislu pametna mesta in skupnosti močno orodje pri zagotavljanju, da se te pametne tehnologije izvajajo dosledno in usklajeno ter s tem čim bolj izkoristijo potencialne sinergije;

⁽²⁾ COR-2019-00239-00-00-AC-TRA (UL C 404, 20.11.2019, str. 16).

⁽³⁾ COR-2019-00965-00-01-PAC-TRA (glej stran 27 tega Uradnega lista).

⁽⁴⁾ COR-2019-00965-00-01-PAC-TRA.

⁽⁵⁾ COR-2019-00965-00-01-PAC-TRA.

29. meni, da so lokalne energetske skupnosti pomemben vir za zagotavljanje pravičnega prehoda na čisto energijo, spodbujajo vključevanje državljanov v pametna mesta in skupnosti ter v zvezi s tem opozarja na predloge iz svojega mnenja na to temo ⁽⁶⁾;
30. opozarja, da ima narava pomembno vlogo pri ciljnih trajnostnega razvoja, povezanih z revščino, lakoto, zdravjem, blaginjo in trajnostnimi mesti. Poudarja, da bi morala pametna mesta in skupnosti obravnavati na naravi temelječe rešitve in zeleno infrastrukturo kot bistvene dopolnilne politike za ohranitev ekosistemskih storitev in biotske raznovrstnosti ter spodbujanje njihove trajnostne rabe in omejitve urbanizacije zemljišč;
31. opozarja, da evropska dolgoročna strategija za podnebno nevtralnost do leta 2050 priznava osrednji pomen pametnih tehnologij in mest pri doseganju podnebne nevtralnosti;
32. poziva, naj se poleg povečanja proračuna za izvajanje podnebnih ukrepov uvedejo tudi učinkoviti ukrepi za postopno ukinitvev subvencij za fosilna goriva, da bi tako zagotovili enake konkurenčne pogoje pri proizvodnji energije iz obnovljivih virov, spodbudili spremembe vedenja in mobilizirali potrebne vire za podpiranje pravičnega prehoda;
33. ugotavlja, da prehod na podnebno nevtralnost ustvarja kakovostna delovna mesta v krožnem gospodarstvu ter na področjih čiste energije, hrane in kmetijstva; poziva EU, naj poveča skladnost podnebnih ciljev prek kohezijske politike, Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) in programa InvestEU;
34. poudarja, da so rešitve glede „pametne vode“ vse pomembnejše kot sestavni del celovite politike pametnih mest, osredotočene na podnebno trajnostne rešitve;
35. opozarja na pomen uvajanja pametne infrastrukture in meni, da so pametna mesta in skupnosti naravni pionirji na tem področju;
36. opozarja, da je energijska učinkovitost stavb ključno vprašanje za uspešen prehod na podnebno nevtralnost, pri čemer bi morale pametne rešitve imeti odločilno vlogo. V tem smislu opozarja, da bodo te pametne rešitve verjetno učinkovite le, če bodo vključene v pametna mesta in skupnosti ter če se ne bodo izvajale ločeno od drugih rešitev. V zvezi s tem opozarja tudi na pomen pobude za pametno financiranje pametnih stavb pri zagotavljanju mehanizmov financiranja v ta namen;
37. poudarja, da imajo lokalne in regionalne oblasti pri izvajanju vzdržne stanovanjske politike osrednjo vlogo in odločilno prispevajo k uresničevanju političnih ciljev Evropske unije v praksi;
38. poziva, naj se zagotavljajo predvsem spodbude za čim večjo energijsko učinkovitost v novih in saniranih stavbah v skladu s standardom pasivne hiše, hkrati pa uporablja pametna tehnologija v stavbah, kjer je to primerno;
39. opozarja na svojo podporo za načrte trajnostne mobilnosti v mestih, ki temeljijo na večmodalnosti in usklajeni uporabi mestnega in regionalnega prometa z nizkimi ali ničelnimi emisijami, s poudarkom na glavni vlogi železniškega in vodnega prometa pri zmanjševanju emisij;
40. opozarja, da sektor mestnega prometa trenutno oblikuje in doživlja spremembo paradigme, ki sovпада s prehodi na področju rabe energije (elektrifikacija, alternativna goriva), tehnologij (inteligentni prometni sistem) in sprememb vedenjskih vzorcev (ekonomija delitve, osredotočenost na aktivne oblike prevoza). Spremembe vplivajo na prevoz potnikov in blaga, poslovne poti in potovanja v prostem času. Sprememba paradigme je lahko usmerjena k doseganju ciljev pametnih mest, kot so spodbujanje lokalnega inovacijskega trga, uveljavljanje najboljših razpoložljivih tehnologij in sprejemanje odločitev na podlagi znanja;
41. prav tako meni, da lahko tehnologije pametne mobilnosti pomagajo pri iskanju rešitev za trajnostno mobilnost na ozemljih z nizko gostoto prebivalstva, podeželskih območjih in v obrobni regijah ter spodbujajo vzorec aktivne mobilnosti, ki lahko izboljša zdravje državljanov;

Ustvarjanje več priložnosti za pametne skupnosti za financiranje in pospeševanje inovativnih rešitev

42. ugotavlja, da so najbolj oddaljene in druge otoške regije najbolj primerne za preizkušanje tehnoloških, energetskih in postopkovnih alternativ, veljajo pa tudi za „žive laboratorije“. Izolacija, oddaljenost od središča Evrope, velika biotska raznovrstnost, bližina in dostop do morja, skrajni podnebni pojavi (atmosferski in geološki) in razpoložljivost geotermalne energije so v povezavi s pripravo rešitev za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja ne toliko omejitev kot pa geografsko ugodne priložnosti za preizkušanje prototipov v nadzorovanih, a najbolj zahtevnih razmerah;

⁽⁶⁾ UL C 86, 7.3 2019, str. 36.

43. poudarja potencial lokalnih območij, kjer se lahko v dejanskem mestnem okolju preizkušajo prožnejša in bolj inovativna regulativna orodja ali nadomestila zanje, ki omogočajo raziskovanje in morebitno nadaljnje izvajanje trajnostnih inovacij (npr. na področju stanovanj); mesto kot „učni stroj“ omogoča socialno učenje in sodelovanje, zaradi česar se lahko zmanjšajo socialna tveganja;
44. poudarja pomen decentralizacije na davčnem področju za boljše in lažje prilagajanje davčnih ukrepov, ki jih za spodbuditev varstva podnebja sprejmejo regije in (velika) mesta, lokalnemu kontekstu;
45. poudarja, da je treba lokalnim skupnostim zagotoviti orodja in ponuditi dejavnosti za krepitev zmogljivosti, ki bodo omogočili njihov prehod v pametne skupnosti, premostitev digitalnega razkoraka in zagotavljanje, da noben državljan in nobeno ozemlje ne bo zapostavljeno;
46. opozarja na ključno vlogo javno-zasebnih partnerstev pri uresničevanju pametnih mest in skupnosti ter poziva Evropsko komisijo, naj si še naprej prizadeva za ustvarjanje spodbudnih pogojev za velike in majhne lokalne oblasti, da bi uporabljale ta instrument;
47. ponovno poudarja vlogo pametnih skupnosti kot pobudnikov pametnega in vključujočega energetskega prehoda ter poziva Evropsko komisijo, naj še naprej podpira pametna mesta in skupnosti pri njihovem delovanju z namenskimi in dostopnimi instrumenti financiranja;
48. pozdravlja odločitev Evropske komisije, da v okviru novega programa Obzorje Evropa opredeli področje ukrepov za podnebno nevtralna in pametna mesta;
49. poziva k celoviti podnebni politiki EU, ki bo temeljila na sistemskem in celostnem pristopu, ob tem pa opozarja, da so bile evropske in nacionalne politike doslej pogosto razdrobljene med različnimi sektorji in kategorijami ter med mestnimi in podeželskimi območji.

V Bruslju, 9. oktobra 2019

Predsednik
Evropskega odbora regij
Karl-Heinz LAMBERTZ
